

KÉZFOGÁSOK

GROZDANA OLUJIC

AZOK A SZEMEK!

— Önnek, úgy látom sok a kidobnivaló pénze — fogad régi ismerőseként a hirdetőben, és mosolyog hozzá az a jó harmincas, aki hetente változtatja a haja színét.

— Azt nem mondhatnám ...

— Nicsak! — kapja fel a fejét a két fiatalabb kartársnő is a munkából, és odajön a tolóablakhoz. — Az elveszett fiúcska már megint itt van. — És a csevegő kedvük nyilvánvaló. Pedig a mögöttem álló férfi már duzzog a sorban, hogy neki nincs ideje, mire való ez a fölösleges fecsegés, a farkaskutyája már két napja, hogy elveszett, s az emberek manapság nemigen viselik a szívükön egy elveszett kutya sorsát.

— Szerintem semmivel sem kevésbé, mint az emberét — jegyzem meg teljes meggyőződéssel. — De kérem, ne zavarjon, amíg nem végeztem.

— A szöveg persze változatlan — csicsergi a most éppen bronzvörös és már fújja is: „A vezetéknevem Vukota, a keresznevem bizonytalan. Voltam kiskoromban Dragan, Dragutin, Miodrag, Dušan is. Személyvonat peronján találtak, a Belgrád—Niš vonalon, zöld katonapokrócban, huszonöt évvel ezelőtt, hat- vagy héthónapos koromban. Ezek szerint áprilisban vagy májusban születtem. A lelencházban — négy- vagy ötéves lehettem — egy fekete hajú, feltűnően fehér arcú nő keresett fel; szemölcsre emlékszem a bal könyöke fölött. Iskoláimat befejeztem; dolgozom, anyagi támogatásra nem szorulok. Csak azt szeretném tudni: ki vagyok. Ha tud valaki az anyámról, vagy a származásomról, kérem, jelentse erre a címre: Miodrag Vukota, Bulvar, 147.”

— Szerintem nem ártana odaírni azt is, hogy a nyomravezetőt megjutalmazná — mondja a bronzvörös.

— Igaza van. Köszönöm. Tessék szíves lenni odaírni.

— Bár... őszintén szólva, én nem szívesen jutalmaznám meg a hírt egy olyan anyáról, aki vonaton hagyja a saját gyermekét — hajol közelebb hozzám, s bronzvörös frizurája percekre szinte megfügg a két fiatalabb tekintetén.

— Lehet, hogy nem is szántszándékkal hagyta ott. Háború volt...

De látom a szemükből: ugyanazt gondolják, amit magam sem tartok valószínűnek. Valamit csak kellett mondanom. És amikor megtoldom, a véletlenek szeszélyes találkozására hivatkozván, bólogatásuk, látom, udvariaság csupán.

— Remélem, egyszer csak jelentkezik már valaki a hirdetésre — mondja a bronzvörös, mire magam is elhadarom, csaknem szóról szóra, amit

mondott, pedig tudom: holnap éppoly reménytelenül ülöm át, garzonom ajtajában, az egész délelőttömet, és lesem a lépcsőházban felhangzó lépéket, holott tudom, mind elhalad, délig is mind csak elhalad, de fél napom mégiscsak elmúlik, és talán maga ez a várakozás és reménykedés az, ami értelmessé teszi az érthetlent, hogy minden szombaton csak feladom a hirdetést.

Hétközben mindig sok a teendőm a laboratóriumban, s észre sem veszem és már vége a napnak. De a vasárnapokon szinte mozdulatlan az idő, mint a kő. Korán kelek, megreggelizem, s odaülök az ajtóhoz, délig a dobogó szív méri a reménykedés perceit, de délután már végképp nem tudok hova lenni, és kínomban mindig találok aztán valami ürügyet és bemegyek a laborba, pedig nagyon unom még a látszatát is annak, hogy hülye önfeláldozónak hisznek a munkahelyemen.

Munkanapokon, amikor ki-ki végzi körülöttem a maga dolgát a rábízott állatokkal és preparátumokkal, akkor normális minden abban a megszokott környezetben, és fel sem tűnik a felmetszett légcsövű tengerimalac, a feltárt hasú kutya, a spirituszban úszkáló vízfejű embrió, a sok foetus meg a rengeteg preparátum, az elváltozások miatt készített tananyag. Vasárnap azonban merőben más itt a születés előtt kiműtött felszemű borjúmagzat és az egész foetusvilág a szeszestárolókban — mintha megéledne valamennyi, az élő kísérleti állatok szeme olyan különösen csillog, és szinte vádol pofijukon a kifejezés: képzeld el, ha én nyitnám fel a te bensődet! — mondja ilyenkor a vörhenyes szőrű farkaskutya; képzeld el, ha én kapcsolnám a katódra és anódra a te idegeidet! — meresztí rám szemét a kifeszített macska; képzeld magad a helyünkre! — villogtatják rám a szemüket az állványhoz rögzítettek, meg az élők a ketrecekből, hiszen hamarosan azok is idekerülnek ezekre a kísérleti asztalokra.

És éjjel, mintegy bűnhődésképpen, azt álmodom, hogy én szenvedem valamennyinek a kínját, mert én vagyok ők, és verejtékben ébredek, borzongok és megfogadom: bitang legyek, ha vasárnap még egyszer beteszem oda a lábam, abba a borzongató csendbe, ahol hangját vette mindenkinek a fájdalom, és a szemek, azok a szemek vado尔va parázslanak!... De ha eljön a szombat, talán épp a vasárnapi álom rémíszto vetülete miatt, bemegyek a hirdetőbe, noha tudom: önámítás, megalkuvás, amit csinállok, de megalázó is, hogy apróhirdetésekből kínálgatom magam, mint elvesztett esernyőt, oly értéktelent, hogy a tulajdonosa érdemesnek sem tartja érte menni... Még azt hiszi, gondolom, amint szövegezem a hirdetést, hogy pénzre van szükségem. Majd más merül fel bennem: nem is attól tart, inkább az feszélyeztetné, hogy megtudná a környezete azt a zöld katonapokrócbeli gazságát. Aztán megint mástól borzongok: lehet, hogy életem végéig sem tudom meg, hogy ki vagyok, talán nem is él már, aki a világra hozott... És mit ér az neked, ha megtudod mégis? Lehet, hogy egy marhafejű, szarkaeszű némbér szült... az ilyennek meg semmi katonapokrócban csavarni és vonaton hagyni a zabikölykét! Akkor meg jobb is, ha maradsz, aki vagy. Menj és sétálj egyet. Más lesz az álmod is, biztatom magam, olyan lesz, mint egy színes film; de nyirkos az idő, tótágast vetítik a neonfények a járókelők árnyékát a csatakos járdára, és mind halogatom a pillanatot, amikor végül csak nekivágok az esős alkonyatnak.

Ekkor kopogást hallok: két gyors, majd három tétova koppantást. Ez csak Katarina lehet! Hiába hogy nem ég nálam a villany, ő tudja, hogy itthon vagyok, és látok a szemközti épület reklámfényénél is. Várok, hadd szaladjon körbe a neonszakács a tyukjával a szobám falán; az öt perc: azért a szerelemért, amelyet tőlem kap, aligha vár annyit, gondolom, és nem gyűjtök villanyt. Hogy nem hallom távolodni a lépteit, az nem jelent semmit, úgy jár, mint a macska. Megegett nem egyszer, hogy észre sem veszem, egyszer csak eltűnik mellőlem az utcán, vagy ülünk a kávéházban, mesélek neki valamit a főnökömről, egyszer csak arra leszek figyelmes, hogy körberöhögnek a hulik: otthagytott a csajom... Most már kimehetsz, mondom, elmúlt a vész, megjelent a neonszakács, de amint kinézek: Katarina!

— Áttetsző vagy, szívi! — mondja s belép, rám sem pillant, csak csörtet beljebb, ledobja felöltőjét, megrázza fűrtjeit, látom, elég sápadt, aztán megborzong:

— Igazán bekapcsolhattad volna a melegítőt.

— Épp menni akartam. Délután aludtam. És amikor felébredtem, gondoltam: megnézek egy jó filmet.

— Füllentesz. Délelőtt a hirdetőben voltál, most meg azért akartál elmenni, hogy felkeresd a lelencházbeli nevelőnőt, aki ismerte azt a szemölcsös látogatót. Tudod te egyáltalán, hogy milyen volt az a nő? — mondja szenvtelenül, pedig sértődött az arca; okot nem adtam rá, ezt közlöm is vele, ő azonban nem tágit attól, hogy igenis adtam, mert hazudtam, és hogy egészen biztosan tudom, hogy nem tudom, milyen volt az a szemölcsös. Hiszen egyszer egy kék szemű dromedárban is az anyámat véltem látni, máskor meg egy anyaelefántot szólítottam le az utcán, mert szemölcs volt a bal karján, én meg úgy tudtam, hogy ez a látogató karcsú volt és csinos.

— Lehet, hogy nem is él már — mondja. — Ha pedig él, az fix, hogy te vagy az utolsó, aki eszébe jutsz.

— Erről én veled nem tárgyalok! — mondom, és haragom hirtelen mosolyra vált; mert ebből már nagyon is jól tudja, mi az, amiről mi ketten egyenrangian tárgyalhatunk, és leülök mellé az ágyra. Hamarosan aztán nincs szükség a bekapcsolt melegítőre, pedig a lelkem mélyén máshol szeretnék lenni; erről persze neki szólhatok legkevésbé: képtelen felfogni, hogy igenis van ilyen: néha még a bőrét is unja az ember, én meg el is cserélném, ha lehetne.

— Te csak azt hiszed! — szólal meg Katarina, és mert nem értem, mire céloz, megkérdem: mit hiszek.

— Azt: a bőrödről!

— Honnan tudod?

— Te nem is sejtet, mi mindent tudok én rólad — mondja, és ez viszont igaz: mindig tudja azt is, mikor érzem magam úgy, mint egy vízfejű, vagy az a félszemű borjú, vagy a boncolt macska. Még arról is tud, hogyan merednek rám a kiműtött légcsövű kísérleti állatok, valahányszor a neonszakács hátat fordít a tyúkjával, és sötétben marad a szobám, és borzongok olyankor a szemüktől.

— Mit szólnál egy jó filmhez? — kérdezem, nem nézek rá, mert tudja, hogy jobb szeretek egyedül menni moziba, ha bitangul unom is a konfekciós szerelmeket a képernyőn, meg a zsöllyesorokban is, előttem, ha pedig csivitelnem is kell ott valakivel, aki mellettem ül, s közben kézimunkáznom is esetleg, azt meg különösképpen nem bírom, mert az izléstelenség kiforgat a saját bőrömből. — Nos? — kérdem csak úgy kamukából, mert hiszen képtelen ellenállni a csábításnak, meg annak is, hogy a film végén bele ne élje magát a sztár szerepébe és búcsúzáskor szívemre ne kösse, selymes hangján: „Vigyázz magadra, szívi, féltelek...”

— Nem bánom, olyan hülye napunk volt ma a boltban. Jó lenne mást is látnom, mint annak a sok hisztis nőnek a tálpát, mert mind fel akarja próbálni a csapott orrú cipőket, a divatos lila meg a fréz színűeket, és agyonszekírozják az embert — mondja sóhajtva, s már indulunk is, és amikor kilépünk a kapun, kénytelen vagyok észrevenni, az ő lábán is csapott orrú fréz cipő kopog a feketén csillogó aszfalton, meg sem dicsérhetem, mert émelyítő szag, a házbeli halasbolt és a benzinnek szaga csap orron, s amint makacsul hozzánk szegődik, nyilván az juttatja eszünkbe, hogy nem is vacsoráztunk, szemetel az eső, s a sarkon túl mégis beállunk a virslikioszk előtt falatozók közé.

— Mi lenne, ha nem bálnál úgy minden negyvenes nőt — karol belém, és lenyeli az utolsó falatot. — Nem te vagy az egyetlen anyátlan ebben az apátlan városban — zürmöl, és arca megint sértődött, nem szólok érte, nehéz lenne meggyőzőnöm, hogy már korántsem azt keresem bennük, amire ő gondol. S hogy felderítsem:

— Képzeld, Katarina, mi lenne, ha egyszer pizsamában jelennék meg az utcán — mondom, de nem mondhatom tovább, a bejáratból, mint óriás torokból, hőmpölyög felénk a zsvajgás, s amint az ázott felöltők közt finorogva oldalvást pillantok, a nyájszerűen tolongó kocsikra, egy pillanatra az az érzésem, nem is a Balkán utcán gurulnak lefelé, a pályaudvar sem pá-

lyaudvar odalent, olyanok a kocsikban az ürgék, mint akváriumokban a tárogó halak, arcuk borzongatóan embertelen. — Képzeld el, ha nadrág helyett minit húznék és úgy járnék-kelnék az utcákon — folytatom, és beleütközöm egy hasas pókba, és elhallgatok.

— Elképzelem. De nem látom, mi értelme lenne — mondja angyalian, és vállamra hajtja a fejét. Atőlelem, haja esőszagú, ajka, mint az érett gyümölcs, olyan az íze. Szép is lehet, mert forognak utána a férfiak, s ezt meg is mondom neki. Úgy tesz, mintha nem értené. Azt hiszem, nincs tisztában a szépségével, nem is lehet, nincs az a tükör, amely visszaadná azt a mondhatatlan kifejezést a csupapilla szeme alatt.

— Tudod te azt, hogy gyönyörű vagy? — vonnám szorosabban magamhoz, de kisiklik.

— Szükségtelen, most úgy sem igazán tennéd — mondja, és a szemem közé néz. Cáfolnám, de hangom leleplez mindkettőnk előtt. — Érzem, hogy nem úgy kívánsz. Nem győzől meg az ellenkezőjéről... De mért járnál félpucéran az utcán? Őrütség ilyesmit akarni.

— Ki mondta, hogy akarok? De megeshet. Lehet, hogy egy örült volt az apám, és akkor nem csodálkoznám, ha egy napon rajtam is kitérne. Néha úgy fáj a fejem, mintha fúró forogna a tarkómban.

— Más is úgy érzi, ha fáj a feje — mondja, és felnéz oldalvást az arcomba. — Mért pont a te apád lett volna örült?

— Hát tudom én azt, hogy kicsoda? Lehetett betörő is, vagy esetleg gyilkos is. Rajtam is kiütközhetnek egyszer a tünetek — mondom, és megcsavaram a csuklóját. Arca eltorzul, s ez megnyugtat valamelyest.

— Idióta vagyok. Ne adj a szavamra.

— Nem is adok. Ostobaság ilyesmin rágódnod. Különbén is, van úgy, hogy előnyösebb nem szülői szerepet vállalni — nyalintja meg az ajkát, de nem érvel, azt hiszi, kitalálhatom, mire céloz. A film, alighanem svéd, csupa világos kockában perreg, s Katarina úgy mered a képernyőre, mint szágduló kocsi fénycsóvjába tévedt nyúl.

Butság sírnod, meg az is, amit az imént mondtál, mondanám neki, de még szívesebben vállon ragadnám és megráznám, ha nincs is elég jomhoz; hisz alig ismerem.

Nyáron nyolc, ősszel hét tájban jön fel hozzám, keze még akkor is enyhén bőrszagú, a hajában meg érezni a lakk és paszta makacs lehetését. Nem beszédes. Keveset árul el magáról. Én persze így is sokallom a ragaszkodását az után a kosutnjaki kaland után, és most megkockáztatom:

— Mondd, Katarina, mért ragaszkodsz úgy hozzám?

Aprókat ráz a fején, szemét le sem veszi a képernyőről, keze az ölébe kövült.

— Szerintem ez nem beszédtema — szólal meg. — Úgysem ujjonganál, ha megmondanám.

— Nem is. A vallomás nem sokat jelent — mondom szórakozottan, s igyekszem odafigyelni, mi is történik a képernyőn valahol a csókokkal, köhécseléssel telt, a bonbonzacskókat zizgetető terem mélyén. „Egy életen át csak te leszel minden vigaszom”, mondja a főhős a kacsaszerű szökevénynek, szeretni foglak a szívem utolsó dobbanásáig” — karolja át, és féltőn ölelve borul le vele a valóságérületlenül sötét homokba, és a film hirtelen megszakad, egy masamód, előttünk, törülgeti a szemét, szipogva, és ami utolsóként marad meg a szem sárgafoltja mögött: a hősszerelmes a homokszemeket rázogatja a térdéről, és pontosan olyan az arca, mint a férfiaké az után mindig; s ezt persze egy sem ismeri be magáról.

— Mindha csak téged látnálak — mondja Katarina, de lehet, hogy csak hallucinálok, s a hirtelen támadt zsvivajásban amint kifelé indulunk, egy barackszín kalapos nő magával sodor, nyúlnék is utána a tolongásban, de nem hallja a pardonomat sem, méltatlankodik maga is a túlekedés miatt. „Hát nem igaz?” — fordul felém, amint mellé sodródom, s egy pillanatra ismerősnek rémlik az arcéle — ő az! villan át rajtam, és amint kilépünk a

lépcsőközre, a kirakat üvegén egy ugyanolyan bamba gyerekarcs csodálkozik rám, mint amilyen kiskoromban lehetett a lelenccé.

— Ön belgrádi, asszonyom? — kérdem, s közben lesném a könyökét, de felöltő van rajta, s tagadólag rázza a fejét. Különben mindegy, innen van még a negyvenen, gondolom, de ki is mondhatom, mert úgy pillant vissza, mint egy örültre: „Eltalálta, de azt hiszem, magánál eggyel többen laknak az emeleten”, kapja homlokához a mutatóujját, és ekkor elsodor mellőle az áradat. Úgy viselkedsz, mint egy örült, korholom magamat, majd: és mi van akkor, ha a nővéred mint? és utánaeredek, de akkor már tíz tarkó imbolyog köztünk a lejárati lépcsőn, s egy hang üti meg a fületem: „Ez meg itt öngyilkos akar lenni”, és rám mutat, amint siklom lefelé a korlátan.

— Reménytelen — szólal meg Katarina. — Mért csinálsz magadból bohócot? Az a nő csak akkor lehetne az anyád, ha jelenében nemzett volna. — Megáll és rám mered, reménytelen esetre, arca kemény, s hogy mért olyan iszonyúan lehangolt, nem értem.

— Fáradt vagyok — mondja mintegy válaszul a nedves felöltők présében, és amikor az éles könyökök közt lejutunk az utcára, az aszfalt még feketébben csillog a kocsik előtt. — Torkig vagyok mindennel — mondja —, legszívesebben hazamennék, ha otthonnak lehetne mondani azt a négy falat, ahova mennem kell — fordítja felém az arcát egy kirakat tükrében, s látom, remeg a válla a visszafojtott sírástól.

— Bemehetnék a laborba, ha van kedved; nálam a kulcs; a házfelügyelő rendszerint elfelejti kikapcsolni a radiátorokat. De lehet, hogy készakarva hagyja égvé az állatkáinak...

Amint meglátja a kísérleti asztalokat, mert most is égnek a lámpák, csak az állólámpát kell felkattintanom az íróasztalon, Katarina hangja szinte rémültnek tűnik, ahogy megszólal:

— Itt dolgozol hát?... És mi az voltaképpen, amit csinálsz? Ezt is te csinálod? — mutat a felboncolt farkaskutyára, a tüdőlebenyek alól szinte még dobogni vélhető szív felé.

A polcokról az egymást érő üvegbörtönökből mintha bólogatnának felénk a preparátumok: a vízfejű, a félszemű borjúmagzat, a vállban összenőtt ikrek, a rendhagyó esetek végestelen sora, s még jó, hogy nem azt sottogja felénk, mint álmomban mindig: „Képzeld el, képzeld!”

— És te képes vagy ilyesmire? — mered rám, és a szeme most olyan tágra meresztett, hogy beleferne az állatoké is, amint felmerülnek abból a világból, amit csak ők ismerhetnek.

— Ezt orvosok végzik, én csak asszisztálok, előkészítem a műszereket, a fecskendőket és persze a kísérleti anyagot is.

— És ezekhez itt ki rögzíti őket? — kérdi, és mintha merevebben nézne a különben olajosan csillogó szem, s remeg az uja, amint egy sor kísérleti anyagra mutat: — Igen, ezeket. — Bölintásmat kénytelen vagyok megtoldani: csak azt ne kérdezd, milyen az, amikor ez a világ álmomban boszszuállón vádol: „Képzeld el, képzeld el...!” De amint látom, ez sem igen lazít a merevségén: a szeme most olyan, mint kislányoké, amikor békát, gilisztát vagy patkányt látnak. — És hogyha mégis gyilkos lehetett az, aki nemzett — szólal meg, amint visszamegyünk az íróasztalhoz, s arcát teliben világítja meg a fény, lekapom róla a szemem, inkább nézem a tárolókban nyálkásan mocorgó preparátumok körvonalait, mert az idő most holdbéli kráterként szorul körénk. Nem szól, arca merev, valószerűtlenül megnyúlt. Csak később árulja el: szinte elerőtlenedett attól az élménytől, mintha nadályok szívták volna el a maradék kis erejét is, amikor lopva, de szinte delejezve mered a csillogó tárolókra, és reszketett, mert az volt az érzése, hogy minden pillanatban kiléphetnek onnan azok a szörnyetegek. — Most már kezdem érteni, mért keresed úgy... — szólal meg, amikor macskanesztelen léptekkel elered a kijárat felé. — Nem, Katarina, azt még te sem értheted meg!... Ha eszedbe jut, és mégy, csak mégy az utcán valaki után, mert egy hasonló, mármint a képzeletbelihez hasonló vonás esetleg azt súgta, hogy ő az, pedig csak egy gyanútlan járókelő, és amikor látod, hogy tévedtél megint, és jobb is, hogy nem fedeztél fel semmit a magadéból, semmit azon

az arcon... nem, te ezt meg sem értheted, Katarina! — harsogom, hogy megáll és tanácstalanul kémlel: fejem oly közel hajtom a boncolt kutyáéhoz, hogy a szeme szinte egy az enyémmel, s úgy néz rám, mint soha senki az életemben, és én úgy érzem: egy vagyok azzal a szerencsétlen jószággal, és megsimítom szép domborzatú, okos fejét, és úgy érzem, szívem is egy a lebenyek alól még felém dobogó szívvel, és lesem a verését, mert a hangszálait már tegnap kimetszették.

— Bocsáss meg, testvérem, hogy felfeszítettelek — mondom csaknem rimánkodóan és csak simogatom, amíg lazulni nem kezd tenyerem alatt a fej domborzata, és a jószág álomba nem merül a simogatástól.

— Nem gondolod, hogy kissé meghibbantál azokban a percekben? — kérdi Katarina később, amint belevesztünk a feltűrt gallérok sokaságába odalent az utcán, a síkos járdán, mely olyan, mint a felmerült cet háta, a neonlángok sugara pedig úgy jár a tar ágak közt, akár ha gémberegett emberi ujjak közt matatna. — Én azt hiszem, egy kicsit mégis meghibbanhattál azokban a pillanatokban — makacsodik, amíg azt nem mondom: sőt, még sohasem éreztem olyan embernek magam, és most aztán menjen a csudába, a pokol fenekére, ha ezt nem képes megérteni...

Nagyon is megérti, mondja, és teste, az a filigrán édesség most úgy simul hozzám, mintha kérlelne: érzem másnak, mint a többi nőt, és valóban, ez a tapadás merőben mást sejtet, mint a legtöbbször — most egyszerűen csak van, Katarina most teljesen egy velem, vágytalanul is közös jelenvalóság, a két test egyetlen szó nélkül is érti egymást, egy a ritmusuk, a léptük, amint haladunk a Ritopečka utca felé, ahol a nevelőnő lakik, az egyetlen élő az egykori lelencházból, aki látta a fekete hajú, szemölcsös nőt; aki jelen volt, már az új lelencházban, a fehér arcú látogatásánál, akiről még ma is azt hiszem: ő lehetett, aki a világra hozott.

— Én nem hiszem, hogy az lett volna az anyád — mondja a néni, és töpörödött arcát jószágosan emeli ránk a lámpafényben. — Nem, most már biztosra veszem, hogy nem az volt — simít arcon, majd tenyere közé veszi a fejemet és ujaival vattatja arcomat. — Nem az volt, a te járomcsontod éles, a szemed... a szemöldököd is más, az állad erős, egészen más az is. Az ő szeme kék volt... és a tied milyen?

— Barna — mondja Katarina, és rémülten kapja el a kezem. Tudom, mit akar mondani: vak a néni.

— No látod: az is más.

— És hogyha mégis az volt? — kérdem könnyörületesen. — A szemem üthetett az apáméra is — mondom, és úgy fröccsen arcomba a limlomszagú csend, mint hogyha jeges vizet lötytyintene a szemem közé egy láthatatlan kéz. — Mért kerestél volna fel, ha nem az volt?

— Azt nem tudom. De azt igen, hogy nem úgy nézett rád, mint az anya. Én abból láttam, abból következtettem, mert sokáig nézegetett, talán egy óráig is, de csak úgy, mintha valami érdekeset keresne rajtad, de nem a gyermekén. — Aztán rövid kis szünet után megtoldja: — Ó, fiacskám, láttam én anyákat... úgy nézték a gyermeküket... pedig kapualjban, meg parkban hagyták őket, de ott, évek múltán, mind úgy nézte, mint egyetlen szülőltjét. Igen... De az a nő, az téged nem úgy nézett.

— A nevére nem emlékszik véletlenül?

— Kosara... vagy Kosana. De az nem sokat mond. Hiszen annak már több, mint húsz esztendeje, fiam... Szeretted még a sült almát, Draganom?

— Szerettem, Bosiljka néni... De most Miodrag vagyok.

— Az mindegy. Dragišának is hívtunk... Hát családod van-e? — emelkedik fel kissé ültéből, és csak akkor látom, milyen törekeny lett.

— Nincsen. Ez a kislány itt a szerelmem. Katarina.

— Olyan a hangja, meg a járása is, mintha nagyon fáradt volna.

Elhallgatott. Időbe telt, amíg újra megszólalt:

— Ha volna gyereked, fiacskám, bizonyára hamarabb elfelejtenéd...

— Egyelőre még nincs szándékom megnősülni.

Katarina összerezzen.

— Nem kellett volna azt mondanod — veti szememre távozóban, a kapuban. — Még gondolnod is fölösleges arra. Nekem igazán nem sürgős — mondja jóval később, amikor megállunk a házabeli divatáruház kirakata előtt, és a platinaszőke bábu szembemosolyog, de én tudom, csak nekem szól a mosolya, bizalmasan így közli velem, ő sem hiszi, amit Katarina mondott. De mind pirongatom magam: igazán felhagyhatnál már egyszer ezekkel a kajánságaiddal! Ez azonban mit sem változtat azon, hogy továbbra is úgy ne vélekedjem a dolgokról, ahogy igen, persze nem hangosan Katarina előtt, sem azon, hogy olyasvalamit ne kutassak a járókelők arcán, ami az én tükörbeli mosolyomra vagy szomorúságomra emlékeztetne.

Amint ahogy most is, csakhamar eljutok annak a felismeréséig, hogy a járókelők, végül is, mind az én testvéreim, nővéreim, húgaim, és akit anya szült, annak mindnek van valami az enyémhez hasonlatos az arcán, ha nem is az, ami után oly régóta kutatok, és ez újabb gondolatot ébreszt bennem: ha pedig nincs az a bizonyos közös az arcukon, ami után kutatok, akkor meg ki kell magamból egyszer s mindenkorra irtanom azt a közöst... Ettől azonban egyszerűben még hidegebb és sötétebb lett körülöttem minden, s az emberek mind átvettek valamit a platinaszőke bábu mosolyából, és nekem egyszerre úgy rémlik: seregnyi, nem is, hanem világnyi gipszbábu jár-ke-l az utcákon, amíg rá nem eszmélek, hogy a járókelők közt feltűnően sok az olyan, akinek a szeme... igen... mint azé a boncolt vörhenyes színű farkas-kutyáé volt, mielőtt álomba, vagy valami még mélyebbe merült...

És akkor rádöbbenek: a kutatás még csak most kezdődik igazán.

Dudás Kálmán fordítása